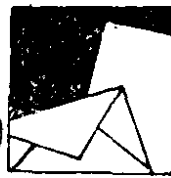

מכתבים למנוחת

לכבוד העורך,

שלום רב!

אני רוצה לשוב ולהודות לך על הסיוע שהגשת לנו בהכנה ובכצוע יום העיון לעובדי רפואה של הקבוץ הדתי.

ההדים החיוביים המגיעים אלינו מהמשתתפות מעורדים אתנו להמשיך ולפתח מסגרת לימוד זאת.

בברכה

תלי רוטשילד

ועדת חברה הקיבוץ הדתי

ב"ה ח"י במרחשון תשמ"ג

לכבוד העורך

שלום וברכה.

שמחתי לראות את מאמרו בחוברת אסיא, תמוז תשמ"ב¹, העוסק בין היתר במקורות למנהג קריאת שם היילוד בזמן הברית. במאמר הובא מקור מפורש אחד מתקופת הראשונים, והוא ב"זכרון ברית לראשונים" לר' יעקב הגוזר ובנו ר' גרשום הגוזר שחיו בוורמיישא במאה העשירית לאלף החמישי. ברצוני להוסיף עוד שני מקורות מפורשים השייכים בערך לאותה התקופה.

א. ר' יהודה בר יקר, רבו של הרמב"ן (נולד בדרום צרפת ועבר לברצלונה) אומר בספרו "פרוש התפילות והברכות" בפרק על ברכות המילה (ירושלים תשכ"ט), חלק ב, עמוד סז) "ואומר מיד שאמר קיים את הילד הזה לאביו ולאמו, ויקרא שמו בישראל, ר"ל שלא רצה לקרוא לו שם עד עכשיו שנימול ונעשה ישראל, כדי שיהא שמו קיים". ובהמשך דבריו מביא שני טעמים לכך, האחד: שם שניתן לאדם יהודי, דהיינו אחר שנימול, נשאר קיים כמו שמצאנו ששמו הראשון של יעקב לא נעקר ואילו שמותיהם הראשונים של אברהם ושרה נעקרו. והטעם השני הוא שניתנת השם בזמן תפילת "קיים את הילד" היא בקשה שהשם יהיה בהסכמתו של הקב"ה ולכן לא

1. עמ' 14-21.

יהיה צריך לשינוי, כמו שמצאנו אצל יצחק שהקב"ה נתן לו את שמו ולכן לא נשתנה שמו, בניגוד לאברהם ויעקב.

ב. מקור נוסף נמצא בסידור ר' שלמה מגרמייזא, פרק קיט (ירושלים תשל"ב, עמוד רפז). יש לציין שבמבוא לספר, (בעמ' 22) מעיר הרב משה הרשור שפרק זה נכתב בתקופה קצת יותר מאוחרת וכנראה שייך לבעל הרוקח.

כדאי לשים לב לכך שבעל הרוקח ור' יעקב הגוזר חיו שניהם בוורמיישא במאה העשירית לאלף החמישי. וז"ל: "או"א קיים את הילד הזה לאביו ולאמו שיחיה ויקרא שמו בישראל פלוני בר פלוני, ולמה אין קוראין שם לנער כי אם ביום המילה, לפי שלא נקרא אברהם אלא אברהם כי אם בשעת מילתו וכו'".

שני מקורות אלה הם מקורות מפורשים. נוסף לכך קיימות עדויות פחות מפורשות, כגון הנוסח "ויקרא שמו בישראל", שהובא במאמר הנ"ל בשם מחזור ויטרי ועוד. גם כאן אפשר להוסיף לרשימה.

שתי תפילות לשלומנו של התינוק הוזכרו בדברי הראשונים. האחת בעברית: "או"א קיים את הילד הזה" וכו' והשניה בארמית "תשתלח אסותא דחיי ודרחמי מן קדם מרי דבשמיא לרביא הדין" וכו'. כאמור, יש בחלק מן הנוסחאות גם קריאת שם באחת מן התפילות, והנה כמה מהם:

הספר קדום ביותר בו ראיתי את התפילה העברית הוא מדרש שכל טוב שנתחבר באיטליה בשנת ד"א תתצ"ט על ידי רבנו מנחם בר' שלמה, ונוכרת בה קריאת השם (בפרשת לך לך, ברלין תר"ס, עמ' 19): "או"א קיים את הילד וכו' ויקרא שמו בישראל פב"פ". לאחר מכן נמצאת שם גם התפילה בארמית, ללא הזכרת שם התינוק.

בסדר רב עמרם גאון, סדר המילה, נמצאת רק התפילה הארמית (הוצ' גולדשמידט, ירושלים תשל"ב, עמ' קעט), ויש בה קריאת שם לתינוק: "תשתלח אסותא וכו' ויתקרי שמיה פלוני בישראל".

בסדר רב סעדיה גאון (ירושלים תשא, עמ' צט) נמצאת לאחר ברכת כורת הברית כותרת: "אחר כך מתפלל בעדו וקורא לו שם בתפילה", ואתריה התפילה הארמית בנוסח הבא: "תשתלח אסותא וכו' לאסאה לפלוני בר פלוני" וכו'. העיר על כך המו"ל (שמחה אסף) שאולי כוונת הכותרת היא לתפילה העברית (שלא מוזכרת בפירוש בסידור), אך יתכן גם שהכוונה היא לתפילה הארמית.

עוד רמז לקריאת השם בזמן המילה נמצא בפרקי דר' אליעזר פרק מ"ח, וז"ל: "ר' נתנאל אומר ראו אבותיו של משה תארו של משה כמלאך אלוקים, מלו אותו לח' ימים וקראו שמו יקותיאל".

בכבוד רב

ובברכה

הרב אלימלך לנגה

על דבר נתינת שם לילוד לפני הברית¹, ברצוני להוסיף מספר עובדות של מעשה רב.

שוחחתי עם אברך מכני ברק² והוא סיפר לי כי נולד לו לפני מספר שנים בן חולה רח"ל ונכנס להרה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, המשגיח דישיבת פוניבז' וביקש ממנו שיתפלל על בנו. הרב שאל מיד מה שמו, וכשנענה שעוד לא נתנו לילד שם היות ומדובר לפני הברית, אמר מיד "זהרי אין על מי להתפלל!" לשאלת האברך מה עליו לעשות אמר לו הרב המשגיח זצ"ל שישע לאדמו"ר מאזורוב בתל אביב, ויאמר לו כי יש לו בן חולה שעדיין לא נתנו לו שם.

נכנס אותו אברך לאדמו"ר מאזורוב זצ"ל וסיפר לו אודות בנו. האדמו"ר דרש שינתן שם לילד, ומיד עשה "מי שברך" ונתן לו שם.

חזר האברך אל הרב המשגיח זצ"ל, והלה אמר לו: "עכשיו יש על מי להתפלל ולבקש, כי הרי יש לנו שם", וכרכו: הקב"ה יעזור והילד פב"פ יבריא". וב"ה הבן הבריא.

על מקרה מיוחד שמעתי ממש בימים האחרונים. לאברך אחר מכני ברק² נולד בן חולה מאד ר"ל כעת שהותו בארה"ב (לפני חודשיים), והברית נדחתה, פנה האברך לגר"מ פיינשטיין שליט"א אשר פסק לקרוא לו שם מיידי ולא להמתין עד לברית.

עם שובו לארץ ישראל שאל בענין זה גם את הגרא"מ שך שליט"א ראש ישיבת פוניבז' ואת הגר"י קניבסקי שליט"א (בעל הקהילות יעקב).

הרב שך קבע שיש לקרוא שם לילוד החולה קודם הברית אלא אם כן מצבו של התינוק אנוש. לעומת זאת דעת הגר"י קניבסקי שליט"א היתה להמנע מקריאת השם עד לברית.

על מקרה נוסף שמעתי בהיותי השנה לאחר חג הפסח באירופה. נמסר לי כי לפני כמה שנים היה מקרה של ילד שנולד חולה ונסע אבי הבן לאדמו"ר מסטמאר זצ"ל, וזה אמר לו כי צריך לתת שם לילד ורק אח"כ לבוא לבקש ברכה, כי הרי כעת אין על מי לבקש.

בהיותי בן למוהל ידוע לי על מקרים דומים נוספים בהם נתנו שם לפני הברית, וכולם בהתיעצות עם גדולי תורה ופוסקים.

בתפילה כי רופא החולים ירפא לכל חולי עמו ישראל, ובברכת התורה,

הרב חיים מילר
פתח תקווה

1. אסיא חוברת ל"ג (תמוז תשמ"ב) עמ' 14-21.

2. שמו שמור במערכת.

הגדון: שאלה לגבי פעולות האסורות בשבת:

אני סטודנט לרפואה, וחובש, שומר מצוות אשר עובד בבית-חולים בסיעוד חולים. התעוררה אצלי בעית עבודה בשבת, כאשר העבודה כוללת בעיקר רשימת ספירות של לחץ דם, חום, ודופק. לא מצאתי בספרי הלכה מקורות האם זה חיוני בשבת אפילו לחולה שיש בו סכנה.

על אף שאני יכול לכתוב את הספירות ביד אחרת, למשל שינוי — האם זה נקרא שינוי בשל כך, ואז מותר? וגם בשיקול שסה"כ הפעולה נחוצה, ואם אני לא אעשה אותה בשינוי אז אחות אחרת עלולה לעשות זאת ללא שינוי.

או האם, כאשר יש לי אפשרות להימנע בכלל לעבוד בבית חולים בשבתות מכיון שבבי"ח בו אני עובד אין שיטות לשמירת שבת, ושיטת פתקים ותיוק בסיכות לא תתקבל על ידי האחיות אחראית המשמרת.

בבקשה לשלוח לי תשובה ישירות אם אפשר עם כל האפשרויות והלכה במקרה זה, כי אין לי מקור אחר.

בתודה מראש

סודי נמיר

תשובת העורך:

א. הקביעה אם מצב מסויים מהווה פיקוח נפש — מסורה לרופא המטפל (ולא לאחות, לחובש או לתלמיד הרפואה), גם אם אותו רופא איננו שומר מצוות. החובש או האחיות הנמצאים בתורנות חייבים לציית להוראות הרופא (כל זמן שהם מנומקות בפיקוח נפש), גם אם אותו חובש חושב שאין במצב הנתון פיקוח נפש, ואפילו אם רופא אחר הנמצא בתורנות בהזדמנויות אחרות איננו מחשיב מצב (הנראה) דומה כפיקוח נפש¹.

ב. כתיבה ביד שמאל (למי שרגיל לכתוב ביד ימין בלבד) נחשבת כשינוי והופכת

1. שמעתי הלכה למעשה מהגרש"ז אויערבך שליט"א בשנת תשל"ד, ונתבקשתי אז ע"י הגרש"ז שליט"א להבהיר פסק זה בצורה חד משמעית לאחד מהחובשים בבי"ח שדה שהיה אז בפאיד ממערב לתעלת סואץ. וראה עוד בשמירת שבת כהלכתה (תשל"ט) פרק ל"ב סעיף כ"א, וזה על אף האמור שם בפרק מ' הערה א' (הערה שהובאה גם במהדורה הראשונה).

את הפעולה לפעולה שאין בה איסור תורה². פעולה כזו מותרת, כמובן, עבור חולה שיש בו סכנה (והיא מהווה בעצם אחת הדרכים למעט באיסורי דאורייתא עד כמה שניתן³ ללא פגיעה בחולה), ויש מצבים שהיא מותרת גם עבור חולה שאין בו סכנה⁴ (קטגוריה הכוללת כמעט את כל המאושפזים שאין בהם סכנה).

ג. דרך נוספת לציון פרמטרים חשובים [קרוב לודאי ללא איסור תורה] הינה רישום נקודה על גרף המוכן מראש⁵. (גרף כזה קיים לשימוש גם בימות החול כביה"ח הדסה בירושלים ומציינים בו הן את טמפרטורת הגוף של החולה והן את מהירות הדופק שלו). ניתן לתכנן גרף מתאים לרישום לחץ הדם, וייתכן שגם במקום בו "שיטת הסיכות" איננה מקובלת, שיטת הגרפים עשויה להתקבל. (כדי להמנע מכל ספק ראוי לרשום גם הנקודות על הגרף ביד שמאל, כלומר בשינוי).

ד. השיקול אותו הזכרת במכתבך, שאם לא תבצע אתה מלאכה בשינוי, אזי הפעולה עלולה להיעשות ע"י אחות אחרת ללא שינוי איננה סיבה מספקת לחלל שבת אפילו בשינוי כאשר אתה יודע שבעצם אין היתר הלכתי הנובע מהמצב⁶. אחת הסיבות לכך היא שהאחות חושבת שמעשיה מותרים משום פיקוח נפש, ולכן פעולתה נעשית בעצם בהיתר⁷.

ה. לגבי כל בעיה של ישום פתרון הלכתי-רפואי בבית החולים, ראוי שתתייעץ עם רב בית החולים ועם רופאים מנוסים בעלי ידע הלכתי.

ו. לגבי השאלה אם צריך להימנע מעבודה כביה"ח בשבת — אם אין אפשרות להימנע מחילול שבת האסור עפ"י ההלכה, אזי יש לעשות כל מאמץ להימנע מתורנות שבת⁸.

בברכה נאמנה,

הרב מרדכי הלפרין

2. רמב"ם, הלכות שבת, פרק י"א, הלכה י"ד. הובא במשנה ברורה שם, ס"ק כ"ב (ליד שער הציון ס"ק מ"ו).
3. שו"ע שכ"ח ברמ"א סעיף י"ב.
4. ראה נשמת אברהם על או"ח סי' שכ"ח, ס"ק מ"ה.
5. ע"פ הרמב"ם בהלכות שבת, פרק י"א, הלכה י"ג, שפסק כחכמים, וגם כאן אין בצורת הנקודה שום אינפורמציה אלא רק המיקום של הנקודה מרמז על הנתון הנדרש כמו בנוטריקון.
6. ראה הערה 4 לעיל.
7. מעין זו שמעתי בשם הגר"ש אלישיב לגבי הלכות צבא. וראה כעין זה בנשמת אברהם או"ח של"ח, סוף ס"קא, בשם הגרש"ז אויערבך, וראה לעיל עמ' 69 פסקה ה'.
8. ראה נשמת אברהם או"ח, סי' רמ"ה סק"א, והפוסקים שהובאו שם.